

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗЕМЛЕУСТРОЮ З УРАХУВАННЯМ ЕКОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ

Іванюк Б.Д., здобувач 2 маг курсу денної форми навчання

Панасюк О.П., старший викладач кафедри геодезії, землеустрою та земельного кадастру

Одеський державний аграрний університет, м. Одеса, Україна

Анотація: Досліджено сучасний стан земельного фонду та фактори, що сприяли його розвитку або занепаду, в залежності від раціонального використання надр; сутність та види ефективного землекористування, а також засади концептуального розвитку екологічного землекористування в сучасній Україні.

Вступ: У цій статті досліджено питання врахування українською практикою землеустрою екологічних аспектів та їх впливу на навколишнє середовище і сталий розвиток країни. На тлі глобальних екологічних викликів, таких як зміна клімату, втрата біорізноманіття та погіршення якості довкілля, важливо розробити та реалізувати ефективні стратегії та політики, які дозволять зберегти природні ресурси та забезпечити стійке майбутнє для наших нащадків.

Метою дослідження стала нагальна потреба істотних змін у господарській діяльності та природокористуванні, які б враховували вплив природних і антропогенних чинників на агроекологічний стан земель. Дослідження полягає в організації землеустрою з урахуванням екологічних факторів України. Ми прагнемо оцінити, наскільки успішно Україна інтегрує аспекти екології у практику землеустрою, а також виявити виклики та можливості, з якими стикаються органи управління земельними ресурсами та органи охорони навколишнього середовища.

В Україні останніми десятиліттями все більшої уваги приділяють проблемам екології та сталого землеустрою, дана проблема стала важливим предметом для широкого обговорення та дослідження вченими та практиками. В нашій державі, як у багатьох інших країнах, збереження природи та управління земельними ресурсами стають ключовими викликами. Особливо важливою стає увага до організації землеустрою з урахуванням екологічних чинників.

Від раціонального використання землі, яка є основним засобом виробництва в аграрному секторі, залежить кількість та якість виробленої сільськогосподарської продукції. Останнім часом в Україні різко погіршується екологічний стан земель, який науковці пов'язують з інтенсивним сільськогосподарським використанням, надмірною розораністю, порушенням науково-обґрунтованої системи сівозмін тощо. Питання збереження і відтворення родючості земель, а також організація їх ефективного та екологічно безпечного використання стають пріоритетними та потребують посилення контролю за використанням та охороною земель сільськогосподарського призначення.

Нова екологічна політика у сфері екології землекористування передбачає зменшення в середньому на 5-10% площ орних земель в областях, шляхом виведення із складу орних земель крутих схилів, збільшення площі заліснення території на 17%, збільшення частки земель, що використовуються в органічному сільському господарстві до 7% і рекультивацію земель на площі не менше 4,3 тис. га [2; 3]. Для земель сільськогосподарського призначення пропонується альтернативний шлях розвитку «зеленої» економіки, який полягає у створенні умов для розвитку малого та середнього органічного агровиробництва, адже саме органічне сільське господарство здатне підтримувати якісний стан ґрунтів, екосистем і здоров'я людей, завдяки поєднанню в собі традицій, нововведень, що сприяють розвитку справедливих взаємовідносин з метою покращення стану навколишнього природного середовища.

За результатами аналізу земельної політики в Україні можна зробити висновок, що вона не відповідає європейським критеріям і знаходиться в стадії формування, адже в країні

відсутня загальна стратегія розвитку земельних відносин на державному рівні. Тому виникає нагальна потреба запровадити комплексні підходи до визначення та узгодження цілей і пріоритетів під час управління землями сільськогосподарського призначення державної власності та побудови технологічного ланцюга здійснення взаємопов'язаних заходів для запровадження процесів формування та реалізації державної політики у відповідній галузі.

Для покращення ситуації щодо стану земельних ресурсів необхідно зупинити пристосування природи до своїх потреб, шляхом залучення в господарське використання все більшого обсягу земельних угідь, та почати більш активно пристосовувати свою життєдіяльність до вимог збереження природи. Для цього спочатку необхідно вилучити з активного сільськогосподарського обігу землі, якісний стан яких потребує відновлення. Основними принципами змін мають стати:

- перехід до збалансованого землекористування;
- збалансоване ведення сільського господарства;
- збереження біологічного і ландшафтного різноманіття.

Згідно з національним планом у сфері землекористування передбачається вжити наступних заходів:

- Поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки, шляхом занесення до бази даних підприємств сільськогосподарських виробників, виробнича діяльність яких впливає на використання природних ресурсів та забруднення навколишнього природного середовища;

- Здійснення заходів стосовно реабілітації територій, забруднених внаслідок військової агресії;

- Удосконалення методів управління агроландшафтами для відновлення навколишнього природного середовища, підвищення природно-ресурсного потенціалу території, збереження біологічного та ландшафтного різноманіття з урахуванням необхідності розвитку екомережі;

- Удосконалення землеустрою і схем планування території на регіональному рівні з метою розроблення регіональних програм сталого землекористування;

- Збільшення площі заліснених територій д в результаті відновлення лісів та лісорозведення на земельних ділянках лісового фонду, створення захисних лісових насаджень на землях несільськогосподарського призначення і землях, відведених для заліснення, відновлення та створення нових полезахисних лісових смуг, крім природних степових ділянок;

- Інтеграція екологічної політики та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління;

- Розроблення та впровадження національних стандартів у галузі органічних технологій ведення сільського господарства, адаптованих до міжнародних та європейських вимог;

- Забезпечення екологічно збалансованого природокористування [1].

На сучасному етапі розвитку України найбільш актуальними стають питання раціоналізації використання сільськогосподарських земель з врахуванням еколого-ландшафтних чинників під час організації сільськогосподарських землекористувань.

Раціоналізацію використання сільськогосподарських земель можна визначити, як комплекс правових, економічних, екологічних і інституціональних інструментів, методів, технологій і механізмів, що забезпечують економічно ефективно і еколого орієнтоване використання сільськогосподарських земель, збереження, відтворення і поліпшення їх екологічного стану на державному, регіональному і місцевому рівнях.

В таблиці 1 представлено стратегічні напрямки екології землекористування, які допоможуть здійснити сталий розвиток аграрних виробничих систем [5].

Таблиця 1.

Стратегічні напрями екологізації землекористування

№ з/п	Стратегічні напрями	Шляхи досягнення цілей
1.	НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ	<p>Розробка законодавчих документів "Про нормативи якісного стану ґрунтів",</p> <p>"Про збереження родючості ґрунтів"</p> <p>"Про визначення нормативів створення лісозахисних насаджень з урахуванням природних зон"</p>
2.	ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ	<p>Розроблення регіональних схем та програм розвитку екомережі, а також пілотних проектів землеустрою щодо впорядкування землеволодінь і землекористувань територій та об'єктів екомережі з урахуванням досвіду Європейського Союзу у сфері ландшафтного планування;</p> <p>Проведення ґрунтово-агрохімічного обстеження та агрохімічної паспортизації земельних ділянок сільськогосподарського призначення;</p> <p>Розроблення та впровадження сучасних екологічно безпечних, ландшафтно-адаптивних, ґрунтозахисних, енерго- та ресурсо-зберігаючих технологій щодо збалансованого використання, охорони і відновлення земель та ґрунтів, запобігання їх деградації</p> <p>Здійснення природно-сільськогосподарського, протиерозійного, еколого-економічного та інших видів районування (зонування) земель з урахуванням наслідків змін клімату;</p>
3.	АНАЛІТИЧНИЙ	<p>Вивчення питання щодо визначення шляхів досягнення в Україні нейтрального рівня деградації земель відповідно до §206 підсумкового документа конференції ООН зі сталого розвитку «Ріо+20» «Майбутнє, якого ми прагнемо» та цілі №15 сталого розвитку, визначеної документом «Перетворення нашого світу: Порядок денний сталого розвитку на період до 2030 року», затвердженим резолюцією № 70/1 Генеральної асамблеї ООН від 25 вересня 2015 р.</p> <p>Проведення аналізу використання ґрунтозахисних агротехнологій, зокрема традиційних та плоскорізного обробітку, у зонах дії водної і вітрової ерозії ґрунтів та розроблення плану заходів щодо їх ширшого застосування</p>
4.	НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ТА ІНФОРМАЦІЙНИЙ	<p>Науково-методичне забезпечення застосування ГІС-технологій та технологій дистанційного зондування Землі для вирішення питань боротьби з деградацією земель та опустелюванням</p> <p>Розміщення в засобах масової інформації матеріалів з питань охорони і раціонального використання земельних та інших природних ресурсів, боротьби з деградацією земель, опустелюванням</p> <p>Розроблення стандартів освіти, які передбачають питання охорони й раціонального використання земельних ресурсів, боротьби з деградацією земель</p>

Таким чином, вивчаючи Концепцію сталого розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року, можна зробити висновок, що вона дозволить на національному рівні здійснювати оцінку впливу господарської діяльності на земельні ресурси, спрямовану на запобігання шкоди землі, забезпечення екологічної безпеки землекористування, охорони

земель, у процесі прийняття рішень про провадження сільськогосподарської, лісогосподарської діяльності, яка може мати значний вплив на земельні угіддя, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів [4].

Нами пропонується в процесі організації використання сільськогосподарських угідь враховувати складові збалансованого розвитку території, а саме:

- оптимізація сільськогосподарських землекористувань за екологічними, економічними та технологічними чинниками за допомогою впровадження новітніх підходів при впорядкуванні сівозмін;
- екологізація ресурсозберігаючих заходів та технологій ведення сільськогосподарського виробництва для забезпечення збалансованого розвитку;
- системний підхід до використання земельних ресурсів, з врахуванням екологічних, соціальних і економічних аспектів.

Отже, враховуючи стратегічні напрямки екологізації землекористування, які будуть закріплені нормативно-правовим забезпеченням в державі буде сформовано такий важливий стратегічний напрямок в екології землекористування, як запобігання негативному впливу діяльності людини на стан земельних ресурсів України та здійснення землекористування в рамках екологічної безпеки.

Список використаних джерел:

1. Від практики реалізації природоохоронних заходів до екологічної політики в Україні: шляхи і проблеми URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/ekolog_polit-a2271.pdf. (Дата звернення 02.11.2023).

2. Про охорону навколишнього середовища : Закон України від 25.06.1991 р. №1264-ХІІ зі змінами від 09.07.2018 р. № 3180-ХІІ. . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-14>. (Дата звернення 01.11.2023).

3. Про Загальнодержавну програму збалансованого розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року: Наказ Міністерства аграрної політики України від 20.08.2003 N 280 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-10>. (Дата звернення 30.10.2023).

4. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-IV>. (Дата звернення 31.10.2023).

5. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» № 2354-VIII від 09.07.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19>. (Дата звернення 02.11.2023).